AOb Hoofdkantoor
St.-Jacobsstraat 22
Postbus 2875
3500 GW UTRECHT

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Prinses Irenepad 1
2595BG Den Haag

Datum: 21-5-2026
Onze ref.: 595571 /JC
Inlichtingen: jcrabbendam@aob.nl
Onderwerp: Commissiedebat mbo en studiefinanciering

Geacht Kamerlid,

In aanloop naar het commissiedebat mbo van 28 mei vragen wij uw aandacht voor structurele aandachtspunten in het middelbaar beroepsonderwijs. Ondanks aanvullende investeringen en beleidsinitiatieven, zoals de mbo-werkagenda, blijft de onderwijskwaliteit onder druk staan en worden fundamentele knelpunten onvoldoende aangepakt. De kern van deze problematiek ligt in de wijze waarop het mbo wordt gefinancierd en aangestuurd. Zolang deze onderliggende systematiek niet ter discussie wordt gesteld, zullen beleidsmaatregelen onvoldoende effect sorteren. In deze brief lichten wij dit nader toe.

Onderwijskwaliteit vraagt om regie
De kwaliteit van onderwijs valt of staat met de kwaliteit van de docent die het onderwijs verzorgt. Investeren in docenten is investeren in onderwijskwaliteit en daarmee investeren in studenten. Juist nu de onderwijskwaliteit in het mbo onder druk blijft staan en de basisvaardigheden van studenten verder afnemen, is dit essentieel. Goed onderwijs ontstaat immers in het primaire proces: in de klas, in de begeleiding van studenten en binnen stabiele onderwijsteams. Docenten en onderwijsteams zijn het kapitaal van de school. Tegelijkertijd zien we dat investeringen lang niet altijd terechtkomen bij het primaire onderwijsproces en dat landelijke kwaliteitswaarborgen steeds meer verdwijnen.

Referentieniveaus en centrale toetsing behoren tot de weinige instrumenten die voor alle instellingen gelijk zijn en zicht geven op het verschil in kwaliteit. Het advies van de expertgroep om het landelijk examen Nederlands af te schaffen, lost de problemen in het onderwijs niet op, maar maakt tegenvallende resultaten minder zichtbaar. Daarmee groeit het risico op verdere kwaliteitsverschillen tussen instellingen en toenemende kansenongelijkheid voor studenten.

De Algemene Rekenkamer constateerde eerder dat het ontbreken van landelijke kaders leidt tot grote verschillen tussen mbo-instellingen. Waar de overheid geen duidelijke normen stelt, ontstaan verschillen in begeleiding, kwaliteitsbeleid en ondersteuning van studenten. Goed onderwijs vraagt om centrale regie, heldere landelijke kaders en structurele investeringen in docenten.

Mbo-werkagenda: praktijk blijft achter bij ambities
De mbo-werkagenda bevat belangrijke ambities, onder meer gericht op kansrijk opleiden en een betere aansluiting op de arbeidsmarkt. De praktijk laat echter zien dat deze doelen onvoldoende worden gerealiseerd. Tussenrapportages tonen dat plannen niet op schema liggen, resultaten achterblijven en dat daadwerkelijke bijsturing beperkt blijft. Opvallend is bovendien dat de middelen die beschikbaar zijn gesteld – oplopend tot miljarden – niet consequent gekoppeld zijn aan concrete resultaten of verantwoording. Daarmee dreigt de werkagenda een papieren werkelijkheid te blijven, zonder dat structurele verbeteringen in het onderwijs worden afgedwongen.

Dit gebrek aan rekenschap is geen incident, maar hangt samen met hoe het mbo-stelsel is ingericht. Instellingen behouden grote vrijheid in besteding van middelen, zonder dat daar stevige publieke sturing of toetsing tegenover staat. Dat wringt, zeker waar het gaat om maatschappelijke opgaven zoals personeelstekorten in zorg en techniek.

Bekostiging mbo: perverse prikkels door lumpsumfinanciering
De kern van dit probleem ligt in de huidige lumpsumfinanciering. In de recente verkenning naar aanpassing van de bekostiging wordt deze systematiek nadrukkelijk niet ter discussie gesteld. Dat is onbegrijpelijk, omdat juist deze wijze van financieren leidt tot perverse prikkels.

De bekostiging is in sterke mate afhankelijk van studentenaantallen en diplomaproductie. Dit stimuleert instellingen om zoveel mogelijk studenten te werven en vast te houden, in plaats van primair te sturen op kwaliteit, maatschappelijke behoefte en duurzame loopbaanperspectieven. Het gevolg is onder meer:

- ongewenste concurrentie tussen mbo-instellingen;
- het verdwijnen van kleinere, maatschappelijk cruciale opleidingen;
- de toenemende inzet van onbevoegde en minder bekwame docenten, vaak op tijdelijke contracten en tegen lagere beloning, waardoor de onderwijskwaliteit en continuïteit onder druk komen te staan;

Daarnaast ontbreekt transparantie: binnen de lumpsum is onvoldoende inzichtelijk of middelen daadwerkelijk ten goede komen aan het primaire proces in de klas. Dit staat haaks op de maatschappelijke verwachtingen en op discussies die in andere onderwijssectoren wél worden gevoerd over gerichte bekostiging.

Het mbo is hierdoor in toenemende mate gaan functioneren als een onderwijsmarkt, waarin financiële prikkels zwaarder wegen dan publieke verantwoordelijkheid. Dat ondermijnt niet alleen de kwaliteit van het onderwijs, maar ook de aansluiting op de arbeidsmarkt.

Noodzaak tot fundamentele herziening
Wij roepen u daarom op om de lumpsumfinanciering in het mbo niet langer als gegeven te beschouwen, maar een aantal fundamentele aanpassingen te doen. Concreet betekent dit:

- Oormerk de primaire arbeidsvoorwaarden in de lumpsum en bied langjarig geoormerkte bekostiging;
- Borg een minimale inzet van bevoegde docenten binnen onderwijsteams;
- Breng een duidelijke scheiding aan tussen middelen voor onderwijsgevend personeel en ondersteunende diensten;
- Hervorm het functiegebouw door de LB- en LC-schalen samen te voegen tot één doorlopende schaal, met de LD-schaal als expertfunctie, en stel landelijke richtlijnen of minimumpercentages per schaal vast zodat doorgroei en het belonen van vakmanschap worden geborgd;
- Versterk duurzame arbeidsrelaties door een minimumpercentage vaste contracten vast te stellen en externe inhuur te beperken;
- Versterk de positie van de medezeggenschap door instemmingsrecht op de meerjarenbegroting;
- Introduceer een docententoets (zoals de lerarentoets in het funderend onderwijs), waarbij onderwijsprofessionals vooraf worden geconsulteerd bij beleidswijzigingen.

Zolang de financiering en sturing van het mbo niet wezenlijk worden aangepast, zullen beleidsinitiatieven zoals de mbo-werkagenda onvoldoende effect sorteren. Vrijheid zonder rekenschap leidt tot een systeem dat onvoldoende bijdraagt aan de maatschappelijke opgaven waarvoor het mbo staat. Wij roepen daarom op: pak de regie terug in het mbo, door heldere landelijke kaders, gerichte investeringen in docenten en centrale sturing op onderwijskwaliteit.

Met vriendelijke groet,

Henrik de Moel
Vice-Voorzitter Algemene Onderwijsbond

Andries Knol
Voorzitter BVMBO

BEROEPSVERENIGING OPLEIDERS MBO

AOb